

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ**

«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня «магістр»
за спеціальністю 073 – Менеджмент організацій і адміністрування)*

**ХАРКІВ
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016**

Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Фінансовий менеджмент» (для студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня «магістр» за спеціальністю 073 – Менеджмент організацій і адміністрування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Н. О. Кондратенко, М. А. Браташ. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016 .– 64 с.

Укладачі: д-р екон. наук, проф. Н.О. Кондратенко
ст. викл. М. А. Браташ

Рецензент: Карлова О.А, д-р екон. наук, проф. кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Затверджено кафедрою менеджменту і адміністрування, протокол засідання № 10 від 01.02.2016 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Змістовий модуль 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту	5
Тема 1 Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту	5
Практична робота за темою	5
Контрольні питання	8
Тести	8
Тема 2 Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства	10
Практична робота за темою	10
Контрольні питання	11
Тести	12
Тема 3 Фінансова стратегія підприємства	14
Практична робота за темою	14
Контрольні питання	17
Тести	17
Тема 4 Управління активами підприємства	20
Практична робота за темою	20
Контрольні питання	22
Тести	22
Змістовий модуль 1.2 Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства	24
Тема 5 Управління капіталом підприємства	24
Практична робота за темою	24
Контрольні питання	26
Тести	26
Тема 6 Основи управління інвестиціями	28
Практична робота за темою	28
Контрольні питання	31
Тести	31
Тема 7 Управління грошовими потоками підприємства	33
Практична робота за темою	33
Контрольні питання	36
Тести	36
Тема 8 Управління фінансовими ризиками підприємства	38
Практична робота за темою	38
Контрольні питання	40
Тести	41
Тема 9 Основи антикризового фінансового управління	43
Практична робота за темою	43
Контрольні питання	44
Тести	45
ДОДАТКИ	48
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62

ВСТУП

У системі управління різними аспектами діяльності кожного підприємства в сучасних умовах найбільш складним і відповідальним ланцюгом є управління фінансами.

Фінансовий менеджмент, виступаючи складовою частиною загального менеджменту підприємств, посідає в ньому центральне місце. Він дозволяє координувати і підвищувати результати маркетингового менеджменту, менеджменту персоналу та інших частин загального менеджменту господарюючого суб'єкта. Ефективний фінансовий менеджмент дозволяє підтримувати високі темпи виробничого розвитку підприємств, забезпечувати постійне зростання власного капіталу, суттєво підвищувати конкурентну позицію на ринку, забезпечувати стабільний економічний розвиток в стратегічній перспективі.

Мета вивчення дисципліни – оволодіння знаннями щодо логіки функціонування фінансового механізму підприємства, методів та інструментів управління фінансами підприємства з метою забезпечення його стійкого фінансового стану і створення умов для подальшого економічного та соціального розвитку, оволодіння методологією прийняття фінансових рішень.

Предметом вивчення дисципліни є загальні складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

Методичні вказівки містять практичні завдання, контрольні питання та рекомендовану літературу за кожною темою курсу «Фінансовий менеджмент». Методичні вказівки побудовано таким чином, що вони дозволяють студентам використовуючи теорію, застосувати свої знання на практиці за допомогою вирішення практичних завдань, перевірити рівень своїх знань, відповівши на контрольні запитання за темами. Запропонований список літератури дає змогу студентам поглиблювати свої знання та самостійно готуватися до занять.

Змістовий модуль 1.1 Концептуальні основи фінансового менеджменту

Тема 1 Сутність, ціль і функції фінансового менеджменту

Практична робота за темою

Завдання 1

Побудуйте загальну схему фінансового менеджменту підприємства, розташувавши наступні елементи у необхідній послідовності виконання:

- контроль за виконанням рішень;
- організація виконання рішень;
- фінансове завдання (визначення цілей використання капіталу);
- аналіз та оцінка результатів;
- прийняття рішення, складання програми заходів і фінансового плану;
- вибір методів, важелів і прийомів використання фінансових ресурсів і капіталу.

Завдання 2

1. Проаналізуйте особливості організації фінансової служби в західних корпораціях; на вітчизняних фармацевтичних підприємствах (державних та корпоратизованих).

2. Визначте завдання фінансової служби підприємства в нових умовах господарювання.

3. Використовуючи типову посадову інструкцію фінансового менеджера, розробіть посадові інструкції:

- менеджера з податків;
- менеджера з обліку виробничих витрат;
- менеджера з фінансової звітності;
- менеджера з кредитів;
- менеджера з фінансового планування;
- менеджера з інвестицій;

- менеджера з капітальних вкладень;
- менеджера з контролю та регулювання грошових операцій.

Завдання 3

Розташуйте наступні елементи фінансового механізму у відповідних блоках, представлених на рисунку 1.1: планові завдання, прибуток, система розрахунків, дисконт, самоокупність, матеріальна зацікавленість, інструкції, нормативи, економічна інформація, законодавчі акти, позики, оподаткування, страхування, витрати, фінансові санкції, системність, цільова спрямованість, кредитування, інвестування, накази, методичні вказівки, факторинг, оренда, відсоткові ставки, стратегічна орієнтація фінансової діяльності, матеріальна та майнова відповідальність за результатами фінансово-господарської діяльності, фінансова та комерційна інформація, трастові операції.

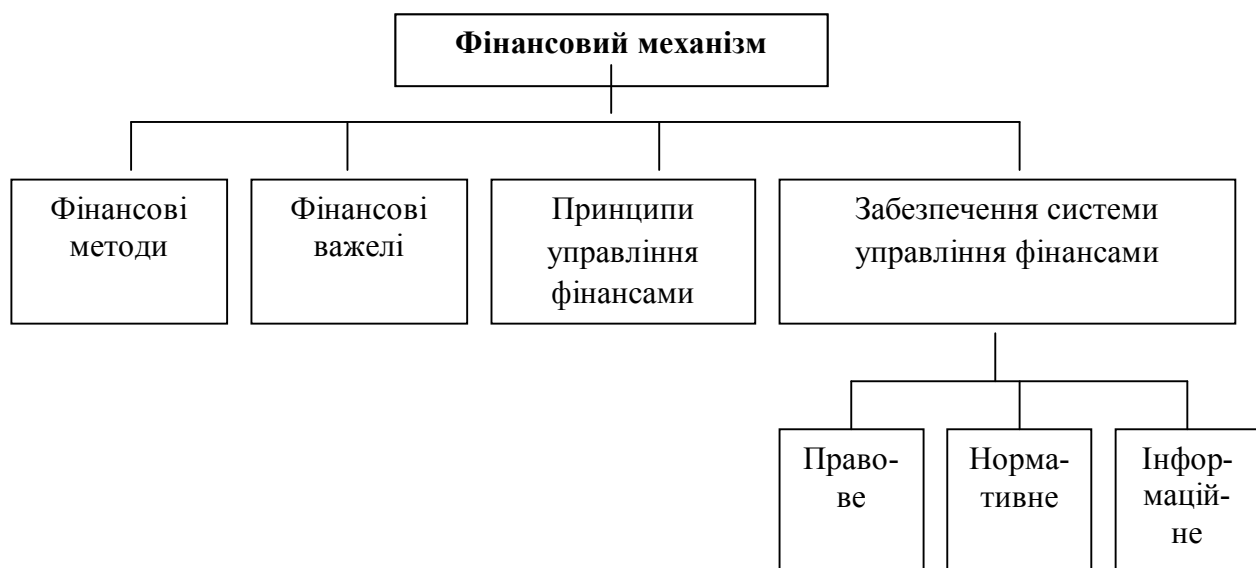

Рисунок 1.1 – Структура фінансового механізму підприємства

Завдання 4

Дайте визначення основних завдань, що вирішують фінансові служби підприємств різних сфер діяльності, походючи з їх змісту:

- підготовка та розглядання окремих інвестиційних проектів; аналіз їх капіталомісткості та економічної ефективності;

- визначення та оцінка імовірності окремих видів фінансових ризиків, аналіз втрат та розробка заходів профілактики фінансових ризиків;
- аналіз стану фінансового ринку країни та регіону;
- визначення кредитоспроможності партнерів підприємства, аналіз суб'єктів інфраструктури фінансового ринку;
- організація оперативного контролю за надходженням грошових коштів;
- визначення місця фінансової служби у загальній організаційній системі підприємства;
- формування системи цілей, задач, аспектів фінансової діяльності підприємства;
- організація системи моніторингу фінансової діяльності в цілому та реалізації окремих проектів, контроль за витрачанням фінансових ресурсів.

Завдання 5

Визначте, для якої організаційно-правової форми підприємства характерні наведені особливості формування статутного капіталу:

а) статутний фонд розподілений на частки, розмір яких визначається установчими документами; на час реєстрації кожний з учасників повинен внести не менше 30 % від застереженого в установчих документах внеску; повністю внести свій внесок до статутного фонду учасник зобов'язаний не пізніше, ніж рік після реєстрації;

б) статутний капітал не може бути меншим за 1250 мінімальних заробітних плат;

в) під час реєстрації кожний з вкладників повинен внести не менше 25 % свого внеску. Сукупний розмір часток вкладників не повинен перевищувати 50 % вартості майна, застереженого в засновницькому договорі;

г) статутний фонд формується шляхом випуску в обіг звичайних і привілейованих акцій. Питома вага останніх в загальному обсязі капіталу не може перевищувати 25 %;

д) розміри статутного фонду і початкових внесків законодавчо не обумовлені;

є) статутний капітал може змінюватися тільки за рахунок додаткової емісії або збільшення (зменшення) номінальної вартості акцій, які були випущені раніше.

Контрольні питання

1. У чому полягає сутність фінансового менеджменту?
2. Які переваги притаманні стратегічному фінансовому менеджменту?
3. Назвіть особливості управління фінансами на підприємствах з різними організаційно-правовими формами.
4. Яким чином формується статутний капітал акціонерного товариства?
5. Проаналізуйте структуру фінансового механізму підприємства.
6. Назвіть суб'єкт і об'єкт управління у фінансовій системі підприємства.
7. Визначте функції фінансового менеджменту.
8. Охарактеризуйте поняття «фінансові методи управління» та «фінансові важелі».
9. Сформулюйте основні завдання фінансової служби фармацевтичного підприємства в нових умовах господарювання.
10. Охарактеризуйте посадові права та обов'язки фінансового менеджера.

Тести

1. Це висловлення найбільш повно характеризує дисципліну «Фінансовий менеджмент»

а) вид професійної діяльності, спрямований на управління фінансово-господарчою діяльністю фірми на основі сучасних методів;

б) це наука управління рухом фінансових ресурсів і фінансових відносин, що виникають між господарюючими суб'єктами в процесі руху фінансових ресурсів;

в) процес вироблення мети управління фінансами й здійснення впливу на них за допомогою фінансових методів;

г) мистецтво управління фінансовими ресурсами;

д) розробка особливостей і принципів менеджменту в умовах нестабільної економічної ситуації.

2. Це не принцип, а завдання фінансового менеджменту

а) базується на ідеї оптимальної комбінації короткострокових і довгострокових цілей розвитку фірми;

б) ухвалює рішення щодо забезпечення найбільш ефективного руху фінансових ресурсів;

в) освоює недостатньо досліджені за кордоном напрямки фінансового менеджменту;

г) виявляє особливості фінансового менеджменту для різних суб'єктів бізнесу.

3. Об'єктом управління фінансового менеджменту є:

а) організація грошового обігу, постачання фінансовими коштами та інвестиційними цінностями, основними та оборотними засобами, організація фінансової роботи;

б) фінанси підприємства;

в) фінансові менеджери;

г) основні фонди.

4. Суб'єктом управління фінансового менеджменту є:

а) організація грошового обігу, постачання фінансовими коштами та інвестиційними цінностями, основними та оборотними засобами, організація фінансової роботи;

б) фінанси підприємства;

в) загальний вид діяльності, який відображає відношення людей в

фінансовій роботі.

г) фінанси підприємства;

5. Матеріальна основа фінансового менеджменту – це:

а) оборотні кошти.

б) реальний грошовий обіг, тобто економічний процес, який викликає рух вартості, що супроводжується певним потоком грошових платежів та розрахунків.

в) фінанси підприємства;

г) основні фонди.

6. Фінансовий менеджмент спрямований на управління...

а) фінансовими ресурсами;

б) фінансовими відносинами;

в) фінансовими ресурсами і відносинами;

г) усіма ресурсами підприємства.

7. Фінансовий менеджмент виконує комплекс таких функцій:

а) відтворна, розподільча, координуюча;

б) відтворна, розподільча, контрольна;

в) відтворна, регулююча, контрольна.

Тема 2 Методологічні засади формування систем забезпечення фінансового менеджменту підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Розрахуйте майбутню вартість 100 000 грн. для наступних ситуацій:

а) 5 років, 8 % річних, щорічне нарахування відсотків;

б) 5 років, 8 % річних, піврічне нарахування відсотків;

в) 5 років, 8 % річних, щоквартальне нарахування відсотків.

Завдання 2

Підприємство одержало кредит на 1 рік у розмірі 10 млн. грн. з умовою повернення 16 млн. грн. Розрахуйте відсоткову та облікову ставки.

Завдання 3

Банк надав позику у розмірі 10 млн. грн. на 30 місяців під 30 % річних на умовах щорічного нарахування відсотків.

Розрахуйте суму, що повертається, при різних схемах нарахування відсотків.

Завдання 4

Період здійснення платежів за анuitетом 5 років; інтервал платежів складає один рік; сума анuitетного платежу 2 тис. грн.; дисконтна ставка 10 % річних.

Необхідно розрахувати теперішню вартість анuitету, який здійснюється на умовах:

- а) пренумерандо;
- б) постнумерандо.

Завдання 5

Підприємство має 450 тис. грн. і планує покласти їх на депозит у банк під просту ставку 20 % річних.

Необхідно визначити період нарахування, за який первісний внесок зросте до 650 тис. грн.

Контрольні питання

1. Чим обумовлена необхідність урахування фактора часу у фінансових операціях? Назвіть основні причини зміни вартості грошей у часі.
2. Що являють собою процеси нарощення і дисконтування?

3. Проаналізуйте проблеми застосування принципів компаундингу та дисконтування в Україні.

4. У чому полягає сутність простих і складних відсотків?

5. Яким чином здійснюється оцінка майбутньої і теперішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції?

6. Які існують види ануїтетів? Як здійснюється нарощення та дисконтування ануїтетів?

Тести

1. Система інформаційного забезпечення (інформаційна система) фінансового менеджменту являє собою

а) неперервний і цілеспрямований відбір відповідних інформаційних показників, які необхідні для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних управлінських рішень по всім напрямкам фінансової діяльності підприємства.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного прибутку від інвестиційної діяльності.

2. До нормативного забезпечення фінансового механізму відносять:

а) закони, накази, статут юридичної особи.

б) норми, інструкції, методичні вказівки

в) інформацію різного виду та роду

г) всі відповіді не є вірними

3. Інформаційна система фінансового менеджменту призначена забезпечувати необхідною інформацією

а) тільки управлінський персонал та власників самого підприємства

б) широке коло зовнішніх користувачів

в) не тільки управлінський персонал та власників самого підприємства, але й задовольняти інтереси широкого кола зовнішніх її користувачів.

4. Сукупність економічних і організаційно-правових відносин, що складаються на базі об'єктивного процесу перерозподілу частини доходів власників у загальнодержавне користування

а) це визначення оподатковування;

б) це функція податку;

в) це визначення податкової системи;

г) це визначення податкового механізму;

д) це функція системи оподатковування.

5. Центр відповідальності – це

а) структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті чи інші напрямки фінансової діяльності, а його керівник самостійно приймає управлінські рішення і в рамках цих напрямків несе повну відповідальність за досягнення планових (або нормативних) показників, що характеризують стан фінансової діяльності цього підрозділу.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного прибутку від інвестиційної діяльності.

6. Ділова репутація входить і може бути врахована як :

а) оборотні активи;

б) позикові кошти;

в) позаоборотні активи;

г) власний капітал.

7. Цей фонд призначений для розвитку виробництва й утворюється за рахунок прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства

- а) амортизаційний фонд;
- б) фонд споживання;
- в) фонд накопичення;
- г) резервний фонд;
- д) додатковий капітал.

Тема 3 Фінансова стратегія підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Розташуйте наступні основні етапи процесу розробки і реалізації фінансової стратегії підприємства у необхідній послідовності виконання:

- формування стратегічних цілей фінансової діяльності;
- прийняття основних стратегічних фінансових рішень;
- забезпечення реалізації фінансової стратегії;
- визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
- оцінка сильних та слабких сторін фінансової діяльності підприємства;
- розробка цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності;
- дослідження факторів зовнішнього фінансового середовища;
- комплексна оцінка стратегічної фінансової позиції підприємства;
- організація контролю реалізації фінансової стратегії підприємства;
- оцінка розробленої фінансової стратегії.

Завдання 2

Розташуйте зміст і послідовність етапів формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства у необхідній послідовності виконання:

- формування системи допоміжних, підтримуючих цілей, до які відносяться до фінансової стратегії підприємства;
- взаємозв'язок всіх стратегічних цілей та побудова «дерева цілей»

фінансової стратегії підприємства;

- формування фінансової філософії підприємства;
- формулювання головної стратегічної цілі фінансової діяльності підприємства;
- розробка цільових стратегічних нормативів фінансової діяльності підприємства;
- врахування об'єктивних обмежень у досягненні певних результатів стратегічного фінансового розвитку підприємства;
- формування системи основних стратегічних цілей фінансової діяльності, які забезпечать досягнення її головної цілі;
- кінцева індивідуалізація всіх стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства з врахуванням вимог їх реалізуємості.

Завдання 3

Визначте область застосування основних методів стратегічного фінансового аналізу використовуючи дані таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Основні методи стратегічного фінансового аналізу

Основні методи стратегічного фінансового аналізу	Область застосування методів		
	Аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища непрямого впливу	Аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища безпосереднього впливу	Аналіз факторів внутрішнього фінансового середовища
SWOT-аналіз			
PEST-аналіз			
SNW-аналіз			
Портфельний аналіз			
Сценарний аналіз			
Експертний аналіз			

Завдання 4

Розташуйте основні етапи процесу прийняття стратегічних фінансових рішень підприємства, виходячи з стратегічної фінансової позиції та стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства у необхідній

послідовності виконання:

- вибір головної фінансової стратегії підприємства;
- вкладання програми стратегічного фінансового розвитку підприємства;
- формування портфелю можливих стратегічних фінансових альтернатив;
- формулювання фінансової політики підприємства за основними аспектами його майбутньої фінансової діяльності;
- оцінка і відбір стратегічних фінансових альтернатив.

Завдання 5

Структура збуту послуги підприємства, що займається озелененням територій, на сьогоднішній момент відповідає сформованому попиту. У розробці фінансової стратегії у підприємства є три варіанти переваг по спеціалізації:

- посадка газонів;
- посадка квітів.
- посадка хвойних дерев.

Розвиток ринку послуг озеленення в регіоні невизначено. Можливі різні тенденції попиту, з яких основними є наступні:

- а) буде зростання попиту при незмінній його структурі;
- б) буде невелике збільшення попиту і деякі зміни в структурі попиту;
- в) буде зростання попиту і зміна попиту.

У зазначених випадках стратегій (перевага за спеціалізацією) і варіантах тенденцій попиту, за розрахунками фахівців, очікуються різні показники прибутковості (табл. 4.2).

Таблиця 4.2 – Структура збуту підприємства і прибутковості надання послуг (тис. грн.)

Варіанти стратегій	Прибуток		
	Варіант «а»	Варіант «б»	Варіант «в»
Посадка газонів	520,0	700,0	600,0
Посадка квітів	1000,0	250,0	500,0
Посадка хвойних дерев	750,0	500,0	800,0

Контрольні питання

1. Дайте визначення «фінансової стратегії підприємства».
2. Охарактеризуйте основні цілі фінансової стратегії підприємства.
3. Назвіть домінантні сфери (напрями) стратегічного фінансового розвитку підприємства.
4. Яка основна умова визначення періоду формування фінансової стратегії підприємства?
5. Дайте визначення «стратегічного фінансового аналізу».
6. Що є кінцевим продуктом стратегічного фінансового аналізу?
7. Дайте визначення «фінансового середовища функціонування підприємства».
8. Назвіть основні види фінансового середовища підприємства, які розглядаються у процесі здійснення стратегічного фінансового аналізу.
9. У чому полягає суть комплексної оцінки стратегічної фінансової позиції підприємства.

Тести

1. Фінансова стратегія — це:

- а) оперативний план дій підприємства, що охоплює формування фінансів і їх планування для забезпечення фінансової стабільності підприємства;
- б) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування оптимальної структури активів підприємства;
- в) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування оптимальної структури пасивів підприємства;
- г) генеральний план дій підприємства, що охоплює формування фінансів і їх планування для забезпечення фінансової стабільності підприємства.

2. Фінансова стратегія включає в себе:

- а) планування, облік, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;

б) облік, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;

в) планування, облік, аналіз фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку;

г) планування, аналіз і контроль фінансового стану; оптимізацію основних і оборотних коштів; розподіл прибутку.

3. Завданнями фінансової стратегії є:

а) визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;

б) визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

в) фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу; – вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

г) розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств;

д) всі відповіді вірні.

4. Фінансова політика – це:

а) форма реалізації фінансової ідеології і фінансової стратегії підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів фінансової діяльності на окремих етапах її здійснення.

б) сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень

в) забезпечення високих темпів економічного розвитку та підвищення конкурентної позиції підприємства

г) формування системи довгострокових цілей фінансової діяльності й вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення.

5. Фінансова стратегія підприємства згідно зі своєю стратегічною ціллю забезпечує:

- а) формування та ефективне використання фінансових ресурсів;
- б) виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;
- в) відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;
- г) визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами;
- д) всі відповіді вірні.

6. Процес формування фінансової стратегії підприємства включає наступні основні етапи:

- а)– визначення періоду реалізації стратегії;
- б) аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства; – формування стратегічної мети фінансової діяльності;
- в) розроблення фінансової політики підприємства;
- г) розроблення системи заходів по забезпеченню реалізації фінансової стратегії;
- д) всі відповіді вірні.

7. Фінансовий контролінг являє собою

а) контролюючу систему, яка забезпечує концентрацію контрольних дій за основними напрямками фінансової діяльності підприємства, своєчасне виявлення відхилень фактичних показників від прогностичних (планових) і факторів, які обумовили ці відхилення та прийняття управлінських рішень щодо нормалізації процесу управління фінансами підприємства.

б) фінансовий механізм управління рентабельністю власного капіталу за рахунок оптимізації співвідношення використовуваних власних та залучених коштів;

в) процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників для забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами й підвищення ефективності його фінансової діяльності в перспективі.

г) засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру

Тема 4 Управління активами підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Фірма купує деталі за ціною 30 грн. за одиницю, щорічно вона потребує 5 тис. деталей. Коефіцієнт витрат на зберігання запасів становить 10 %; витрати на організацію одного замовлення – 12 грн.

Визначите оптимальний обсяг замовлення та кількість замовлень у рік.

Завдання 2

Підприємство реалізує щорічно у кредит 480 тис. од. продукції за ціною 5,2 грн./од. при її собівартості 3,2 грн./од. Середній період погашення дебіторської заборгованості складає 20 днів; середня норма прибутку на капітал – 20 %. Якщо пом'якшити умови розрахунків з дебіторами, то прогнозується зростання обсягу реалізації на 15 %. Середній період погашення дебіторської заборгованості збільшиться до 35 днів, а сума безнадійних боргів – на 75 тис. грн.

Визначите, чи доцільно підприємству погоджуватися на лібералізацію умов надання кредиту покупцям.

Завдання 3

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно оцінити ефективність запропонованої політики знижок.

Характеристика існуючої політики:

- поточні річні продажі в кредит – 9 млн. грн.;
- період погашення дебіторської заборгованості – 3 місяці;
- норма прибутку – 20 %;
- умови – net 3.

Характеристика пропозиції:

- зниження періоду погашення дебіторської заборгованості до двох місяців;
- 30 % оплати здійснюється у 10-ти денний термін;
- умови знижки – 5/10 net 30.

Завдання 4

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно обрати більш ефективну форму рефінансування дебіторської заборгованості: факторинг або отримання фінансового кредиту на період оплати боргу покупцем продукції. Сума дебіторської заборгованості – 10 тис. грн.

Умови факторингової операції: комісійна плата банку – 1,5 % від суми боргу; банк надає підприємству факторинговий кредит у розмірі 80 % від суми боргу за ставкою 15 % річних.

Умови фінансового кредиту: середня банківська процентна ставка на грошовому ринку – 20 % річних.

Завдання 5

Підприємство розглядає дві альтернативні пропозиції щодо умов постачання сировини.

Перше підприємство-постачальник – надає комерційний кредит на період два місяці; діє цінова знижка за готівковий розрахунок у розмірі 4 %.

Друге підприємство-постачальник – надає комерційний кредит на період – три місяці; діє цінова знижка за готівковий розрахунок у розмірі 8 %.

Фінансовому менеджеру підприємства необхідно вибрати постачальника,

умови надання комерційного кредиту яким є найбільш прийнятними.

Контрольні питання

1. Що являють собою оборотні активи підприємства та який їх склад?
2. Назвіть основні напрямки політики управління оборотними активами підприємств в ринковій економіці.
3. Які переваги та недоліки притаманні існуючим моделям управління оборотними активами?
4. Що розуміється під менеджментом запасів і яка його основна мета?
5. Наведіть модель розрахунку найбільш економічного розміру замовлення.
6. У чому полягає сутність управління дебіторською заборгованістю на підприємствах?
7. Що є базою для розробки підприємством ефективної політики надання комерційного кредиту?
8. Яка головна мета управління грошовими коштами на підприємствах?
9. Назвіть основні причини виникнення дефіциту грошових коштів на підприємствах; визначте основні напрямки збільшення грошового потоку на підприємствах.

Тести

1. Схема структури активу включає

- а) власний капітал;
- б) позиковий капітал;
- в) змінний капітал;
- г) статутний капітал;
- д) оборотний капітал.

2. Чисті активи компанії – це:

- а) власний капітал компанії

б) вартісне вираження активів, доступних до розподілу серед акціонерів після розрахунків із кредиторами

в) різниця між власним капіталом і сумою збитків.

3. До нематеріальних активів можна віднести:

а) технічну документацію, вартість прав на використання земельних ділянок, вартість програмних продуктів

б) грошові документи, вартість прав на використання земельних ділянок

в) незавершені капітальні вкладення, вартість прав на використання земельних ділянок

г) довгострокові фінансові вкладення, вартість прав на використання земельних ділянок

4. Основними задачами управління оборотними активами є:

а) досягнення максимального рівня прибутку;

б) досягнення максимального рівня рентабельності підприємства;

в) забезпечення безперервності процесу виробництва, прискорення оборотності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів, мінімізація ризиків і витрат, пов'язаних з формуванням і використанням оборотних активів

г) збільшення ринкової вартості підприємства.

5. Власні оборотні активи характеризують ту частину їх обсягу, яка сформована за рахунок:

а) власного капіталу підприємства;

б) власного й короткострокового позикового капіталу;

в) довгострокового позикового капіталу;

г) власного й довгострокового позикового капіталу.

6. Компенсаційний залишок грошових активів формується

а) для забезпечення поточних платежів, пов'язаних з операційною діяльністю підприємства;

б) для страхування ризику несвоєчасного надходження коштів від операційної діяльності у зв'язку з погіршенням кон'юнктури на ринку готової продукції, уповільненням платіжного обороту й з інших причин;

в) для здійснення ефективних короткострокових фінансових інвестицій при сприятливій кон'юктурі в окремих сегментах ринку грошей;

г) за вимогою банку, що здійснює розрахункове обслуговування підприємства та оказує йому інші види фінансових послуг.

7. Забезпеченість оборотних активів власними джерелами характеризується:

а) перебільшенням розміру власних оборотних коштів над позиковими;

б) рівним розміром власних і позикових оборотних коштів;

в) наявністю власних оборотних коштів (робочого капіталу);

г) наявністю позикових оборотних коштів.

Змістовий модуль 1.2. Технологія управління фінансовими ресурсами підприємства

Тема 5. «Управління капіталом підприємства»

Практична робота за темою

Завдання 1

Вартість активів підприємства становить 3302 тис. грн.; знос активів – 871 тис. грн.; зобов'язання складають 973 тис. грн.; вартість активів, скорегованих з урахуванням інфляції, дорівнює 4733 тис. грн.

Необхідно оцінити вартість підприємства за методами балансової вартості активів та скоригованої балансової вартості.

Завдання 2

Власник підприємства одержав пропозицію щодо його продажу за ціною

3,2 млн. грн. За іншим варіантом, підприємство можна реконструювати; після реконструкції прогнозується середньорічний чистий грошовий потік – 0,8 млн. грн. Дані щодо структури капіталу підприємства наведені у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Склад джерел фінансування капіталу підприємства

Джерело фінансування	Сума, тис. грн.	Середня вартість джерела, %
Акціонерний капітал, у тому числі:		
- прості акції;	800	32
- привілейовані акції.	100	25
Нерозподілений прибуток.	400	30
Позиковий капітал, у тому числі:		
- довгострокові кредити;	150	20
- короткострокові кредити.	500	15
РАЗОМ	1950	-

Визначите, який з варіантів (продаж або реконструкція) є більш ефективним.

Завдання 3

Розрахуйте середньозважену вартість капіталу підприємства за даними таблиці 5.2.

Таблиця 5.2 – Характеристика джерел фінансування підприємства

Джерело фінансування	Середня вартість джерела, %	Питома вага джерела в пасиві
Привілейовані акції	20	0,1
Прості акції та нерозподілений прибуток	30	0,5
Позикові кошти	25	0,4

Завдання 4

Розрахувати балансову вартість підприємства, якщо вартість його нематеріальних активів дорівнює 25 тис. грн.; незавершене будівництво – 654 тис. грн.; основні засоби – 18600 тис. грн.; довгострокові фінансові інвестиції – 700 тис. грн.; довгострокова дебіторська заборгованість – 180 тис. грн.; запаси – 15119 тис. грн.; дебіторська заборгованість – 7050 тис. грн.; поточні фінансові інвестиції – 11 тис. грн.; грошові кошти – 816 тис. грн.; знос активів – 10817 тис. грн.; зобов'язання – 14605 тис. грн.

Завдання 5

Розрахувати ринкову вартість підприємства, якщо вартість його нематеріальних активів дорівнює 25 тис. грн.; незавершене будівництво – 654 тис. грн.; основні засоби – 18600 тис. грн.; довгострокові фінансові інвестиції – 700 тис. грн.; довгострокова дебіторська заборгованість – 180 тис. грн.; запаси – 15119 тис. грн.; дебіторська заборгованість – 7050 тис. грн.; поточні фінансові інвестиції – 11 тис. грн.; грошові кошти – 816 тис. грн.; знос активів – 10817 тис. грн.; зобов'язання – 14605 тис. грн. За оцінками експертів його гудвіл складає 30 % від балансової вартості.

Якою буде ліквідаційна вартість цього підприємства, якщо видатки, пов'язані з реалізацією активів складатимуть 15520 тис. грн.?

Контрольні питання

1. Дайте визначення «ціни капіталу».
2. Що показує середньозважена вартість капіталу підприємства? Яким чином вона впливає на ціну підприємства?
3. Назвіть основні види вартісної оцінки активів підприємства.
4. Охарактеризуйте підходи та методи щодо визначення вартості бізнесу.
5. Які існують принципи оцінки вартості підприємства?
6. Дайте визначення «інвестиційній вартості підприємства».
7. Дайте визначення «ринкової вартості підприємства».
8. Що означає принцип майбутніх переваг при оцінці вартості підприємства ?
9. У чому полягає сутність такого принципу оцінки вартості підприємства, як принцип заміщення ?

Тести:

1. Структура капіталу – це:

- а) кількісно виражений розмір власного капіталу;
- б) пропорція між власними й позиковими джерелами фінансування;

- в) кількісно виражений розмір позикового капіталу;
- г) кількісно виражений розмір власного і позикового капіталу.

2. Елементом власного капіталу прибуток стає після того, як

- а) набуде форми нерозподіленого прибутку;
- б) буде спрямований у резервний фонд;
- в) буде спрямований у фонд споживання;
- г) підприємство його отримач.

3. До основних завдань фінансового управління оборотним капіталом відносяться

а) забезпечення сировиною та матеріалами поточної діяльності підприємства; своєчасне здійснення поточних розрахунків; підтримування високої ліквідності підприємства; підвищення ефективності використання оборотних коштів;

б) забезпечення фінансовими ресурсами поточної діяльності підприємства; своєчасне здійснення поточних розрахунків; підтримування високої ліквідності підприємства; підвищення ефективності використання оборотних коштів;

в) підвищення ефективності використання оборотних коштів;

г) немає правильної відповіді.

4. Чистий оборотний капітал (власні оборотні засоби, або «робочий капітал») – це:

а) різниця між оборотними активами підприємства і його довгостроковими зобов'язаннями;

б) частина оборотних коштів, яка фінансується за рахунок довгострокових джерел коштів (власних коштів і довгострокових зобов'язань);

в) розмір чистого прибутку підприємства;

г) немає вірної відповіді.

5. До власного капіталу компанії включаються:

а) банківські позички, приріст вартості майна при переоцінці

б) статутний капітал, нерозподілений прибуток, приріст вартості майна при переоцінці

в) акції інших компаній, приріст вартості майна при переоцінці

г) емітовані боргові папери.

6. Управління капіталом — це:

а) управління структурою й вартістю джерел фінансування (пасивів) з метою підвищення рентабельності власного капіталу й здатності підприємства виплачувати дохід кредиторам і співвласникам підприємства;

б) управління структурою активів підприємства з метою підвищення рентабельності підприємства та його здатності виплачувати борги кредиторам і співвласникам підприємства;

в) управління структурою й вартістю активів і пасивів з метою підвищення рентабельності капіталу й здатності підприємства виплачувати дохід кредиторам і співвласникам підприємства;

г) управління структурою й вартістю основних та оборотних фондів.

7. Додатковий капітал – це :

а) асигнування з бюджетів різних рівнів;

б) капітал, який у балансі вказується в розділі «Довгострокові зобов'язання»;

в) кошти, які створюються за рахунок проведення прискореної амортизації,

г) кошти, які створюються в результаті переоцінки основних фондів;

д) це основне джерело фінансування діяльності підприємства.

Тема 6 Основи управління інвестиціями

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство отримало пропозицію інвестувати кошти в один із двох проектів (табл. 6.1). Який проект слід обрати?

Таблиця 6.1 – Характеристика проектів

Показники	Проект А	Проект В
Інвестиції, млн. грн.	5,5	8,0
Строк реалізації.	3	3
Ставка процента, %	10	12
Доходи в кінці 1-го року, млн. грн.	1	2
Доходи в кінці 2-го року, млн. грн.	2	3
Доходи в кінці 3-го року, млн. грн.	3	4

Завдання 2

Підприємство розглядає два варіанта інвестування коштів у сумі 50 тис. грн. – у проект А (купівля нової технологічної лінії) або у проект В (розширення виробництва). У результаті здійснення інвестиційного проекту А прогнозуються такі суми чистих грошових потоків: 1 рік – 25 тис. грн.; 2 рік – 20 тис. грн.; 3 рік – 20 тис. грн.; 4 рік – 15 тис. грн. У результаті здійснення проекту В прогнозуються чисті грошові потоки у сумі: 1 рік – 10 тис. грн.; 2 рік – 20 тис. грн.; 3 рік – 20 тис. грн.; 4 рік – 35 тис. грн. Характеристика джерел фінансування капіталу підприємства наведена у табл. 6.2

Таблиця 6.2 – Характеристика джерел фінансування капіталу підприємства

Джерело фінансування	Середня вартість джерела, %	Сума, тис. грн.
Привілейовані акції	10	85
Прості акції та нерозподілений прибуток	15	340
Позикові кошти	10	425

Який проект Ви рекомендуєте для здійснення інвестування за умови, що підприємство здатне профінансувати лише один з них і зацікавлене в одержанні максимальної віддачі від інвестицій.

Завдання 3

За результатами виробничої діяльності промислове підприємство у минулому році отримало значний прибуток, що дозволило розширити напрямки інвестиційної діяльності. Кошти у сумі 200 тис. грн. було вирішено вкласти на депозит. Підприємство має вибір: вкласти всю суму на депозит на 4 роки під 10 % (за складним відсотком) або вкладати кошти поступово, протягом 4-х років рівними частками, тобто по 50 тис. грн. щороку. У другому

випадку кошти, що не були вкладені на депозит (150 тис. грн.) можуть інвестуватися у розширення виробничої діяльності і за прогностичними розрахунками економічної служби підприємства протягом 4-х років генеруватимуть прибуток у сумі 60 тис. грн. щорічно.

Виконавши відповідні розрахунки, прийміть рішення щодо найбільш ефективного варіанту використання коштів.

Завдання 4

Необхідно оцінити привабливість інвестиційних проектів (табл. 6.3) й прийняти рішення щодо найбільш ефективного. Розрахуйте для кожного проекту і строк окупності, середню доходність інвестицій, індекс рентабельності, чисту теперішню вартість та внутрішню норму доходності.

Таблиця 6.3 – Характеристика грошових потоків по проектах, грн.

Показники	Проект А	Проект В
Інвестиційні витрати	50000	50000
Прибуток:		
1 рік	25000	10000
2 рік	20000	10000
3 рік	15000	24000
4 рік	10000	26000
Ліквідаційна вартість на кінець 4 року	10000	10000

Завдання 5

Підприємство розглядає можливість здійснення одного з двох альтернативних інвестиційних проектів. Початкова сума інвестицій для першого проекту складає 7000 грн., для другого – 6700 грн. Проект А реалізується протягом двох років; проект В – чотирьох.

Чисті грошові потоки за проектами поза роками інвестиційного циклу дорівнюють:

Проект А: 1 рік – 6000 грн.; 2 рік – 4000 грн.;

Проект В: 1 рік – 2000 грн.; 2,3,4 роки – по 3000 грн.

Дисконтна ставка для обох проектів 10 %.

Необхідно вибрати найефективніший інвестиційний проект з точки зору

забезпечення найбільшого запасу міцності, оскільки протягом періоду інвестування прогнозується погіршення економічних умов функціонування.

Контрольні питання

1. У чому полягає сутність поняття «інвестиції»? Назвіть форми інвестицій.
2. Які основні напрямки реалізації реальних інвестицій є поширеними на підприємствах?
3. За рахунок яких джерел, як правило, здійснюється фінансування реальних інвестицій?
4. Назвіть напрямки активізації інвестиційної діяльності підприємств.
5. Охарактеризуйте сутність статистичних і динамічних методів оцінки інвестиційних проектів.
6. Які переваги серед методів оцінки інвестиційних проектів має метод чистої теперішньої вартості?
7. Яким чином розраховується внутрішня норма доходності інвестицій?
8. У чому полягає сутність активної інвестиційної стратегії підприємства?

Тести:

1. Інвестиційна діяльність — це :

- а) основна діяльність підприємство з виробництва продукції (робіт, послуг) і торгівлі покупними товарами, а також будь-яке допоміжне виробництво, яке обслуговує основну діяльність;
- б) операції підприємства з придбання й продажу довгострокових (позаоборотних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошей;
- в) сукупність операцій, які приводять до зміни розміру й складу власного або позикового капіталу;
- г) облік витрат і результатів за центрами відповідальності, місцями виникнення й окремими видами продукції.

2. Під інвестиційним портфелем мається на увазі

- а) методика підрахунку біржового індексу, заснована на методиці США;
- б) стратегія підприємства в області фінансовій політики на ринку цінних паперів;
- в) формування портфеля по збалансованому характеру;
- г) сукупність цінних паперів, що належать підприємству, різного терміну дії й різної ліквідності;
- д) об'єкт інвестицій з метою збільшення дохідної бази підприємства.

3. Цей пункт не може бути об'єктом інвестиційної діяльності

- а) знову створені й модернізуємі основні фонди;
- б) бізнес-плани;
- в) цінні папери;
- г) науково-технічна продукція й інші об'єкти власності;
- д) майнові права й права на інтелектуальну власність.

4. Центр інвестицій – це

а) структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті чи інші напрямки фінансової діяльності, а його керівник самостійно приймає управлінські рішення і в рамках цих напрямків несе повну відповідальність за досягнення планових (або нормативних) показників, що характеризують стан фінансової діяльності цього підрозділу.

б) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за витрачання коштів у відповідності з доведеним йому бюджетом.

в) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність тільки за формування доходів у встановлених обсягах.

г) структурний підрозділ, керівник якого несе відповідальність за використання наданих йому інвестиційних ресурсів і отримання необхідного прибутку від інвестиційної діяльності.

5. Цей пункт не може бути об'єктом інвестиційної діяльності

- а) знову створені й модернізуємі основні фонди;
- б) бізнес-плани;

- в) цінні папери;
- г) науково-технічна продукція й інші об'єкти власності;
- д) майнові права й права на інтелектуальну власність.

6. Підприємство інвестує за умови якщо:

- а) поточна потреба у фінансуванні перевищує плановий обсяг фінансування в довгостроковій перспективі
- б) плановий обсяг фінансування в довгостроковій перспективі перевищує поточну потребу у фінансуванні.

7. У процесі управління фінансовими інвестиціями вирішуються такі завдання:

- а) забезпечення надійності вкладень;
- б) підвищення дохідності інвестицій;
- в) збільшення ринкової вартості вкладень;
- г) забезпечення ліквідності фінансових інвестицій;
- д) всі відповіді вірні.

Тема 7 Управління грошовими потоками підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Розташуйте наступні основні етапи процесу розробки і реалізації політики управління грошовими потоками підприємства у необхідній послідовності виконання:

- вибір напрямів і методів оптимізації грошових потоків підприємства, які забезпечують реалізацію обраної політики управління ними;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- забезпечення ефективного контролю реалізацію обраної політики управління грошовими потоками підприємства;
- дослідження факторів, які впливають на формування грошових потоків підприємства;

- планування грошових потоків підприємства у розрізі окремих їх видів;
- обґрунтування типа політики управління грошовими потоками підприємства.

Завдання 2

Розташуйте необхідну послідовність розрахунку окремих показників при прогнозуванні надходження і витрачання грошових коштів, виходячи з обсягу реалізації продукції, що планується:

- розрахунок планової суми податків, які сплачуються за рахунок прибутку;
- визначання планової суми операційних витрат щодо виробництва та реалізації продукції;
- визначення планового обсягу реалізації продукції;
- розрахунок планової суми валового прибутку підприємства за операційною діяльністю;
- розрахунок планового коефіцієнту інкасації дебіторської заборгованості;
- розрахунок планової суми податкових сплат, які сплачуються за рахунок доходу (які входять у ціну продукції);
- розрахунок планової суми надходження грошових коштів від реалізації продукції;
- розрахунок планової суми витрачання грошових коштів за операційною діяльністю;
- розрахунок планової суми чистого прибутку підприємства за операційною діяльністю;
- розрахунок планової суми чистого грошового потоку.

Завдання 3

Розташуйте необхідну послідовність розрахунку окремих показників при прогнозуванні надходження і витрачання грошових коштів, виходячи з цільової

суми чистого прибутку, що планується:

- розрахунок планової суми витрачання грошових коштів за операційною діяльністю;
- визначення планової суми операційних витрат щодо виробництва і реалізації продукції;
- визначення планової цільової суми чистого прибутку підприємства;
- розрахунок планової суми податкових виплат, які сплачуються за рахунок доходу (які входять у ціну продукції);
- розрахунок планової суми податків, які сплачуються за рахунок прибутку;
- розрахунок планової суми надходження грошових коштів від реалізації продукції;
- розрахунок планової цільової суми валового прибутку підприємства;
- розрахунок планової суми чистого грошового потоку.

Завдання 4

Необхідно обрати більш ефективний проект, оцінивши привабливість двох проектів на основі показника теперішньої вартості потоку платежів.

Проект № 1: перший рік – надходження 900 грн., другий рік – надходження 450 грн., третій рік – виплата 800 грн., далі впродовж п'яти років – надходження по 300 грн. Проект № 2: перший рік – витрати 650 грн., другий рік – надходження 250 грн., третій рік – надходження – 800 грн., четвертий рік – надходження 900 грн. Ставка дисконтування для обох проектів однакова і дорівнює 9 % річних.

Завдання 5

Розрахуйте для кожного потоку FV при $r = 12\%$ та PV при $r = 15\%$ для двох випадків:

- а) потоки мають місце на початку року;
- б) потоки мають місце у кінці року.

Дані щодо грошових надходжень підприємства наведені у таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 – Дані про грошові потоки, тис. грн.

Потік	Рік				
	1	2	3	4	5
А	100	200	200	300	300
Б	600	-	-	-	-
В	-	-	-	-	1200
Г	200	-	200	-	200

Контрольні питання

1. Дайте визначення «грошового потоку» підприємства.
2. Які існують види грошових потоків за масштабами обслуговування господарчого процесу?
3. У чому полягає сутність управління грошовими потоками?
4. Які основні задачі управління грошовими потоками?
5. Які фактори впливають на формування грошових потоків підприємства?
6. Які заходи впливають на підвищення суми чистого грошового потоку?
7. Яка основна ціль розробки планів надходження і витрачання грошових потоків?

Тести

1. Управління рухом грошових коштів являє собою

- а) динамічне управління капіталом з урахуванням зміни вартості в часі;
- б) динамічне управління капіталом;
- в) управління власним капіталом з урахуванням зміни вартості в часі;
- г) управління позиковим капіталом з урахуванням зміни вартості в часі.

2. Який критерій не враховується в розмежуванні короткострокового й довгострокового планування?

- а) тривалість планового періоду
- б) група активів і зобов'язань, з якими пов'язані питання фінансового планування

в) при короткостроковому плануванні додаткові фінансові потреби не повинні перевищувати 50 % капіталу підприємства

г) рішення довгострокового фінансового планування нелегко призупинити, воно впливає на діяльність компанії тривалий час.

3. До основних завдань бюджетування не відноситься:

а) забезпечення поточного планування

б) облік витрат і результатів по центрах відповідальності, місцям виникнення й окремим видам продукції

в) формування довгострокової стратегії розвитку підприємства

г) обґрунтування витрат підприємства

д) створення бази для оцінки й контролю планів підприємства

е) виконання вимог законів і контрактів

4. Фінансовий аналіз – це

а) сукупність форм звітності, які складені на основі даних фінансового обліку з метою надання зовнішнім і внутрішнім користувачам узагальненої інформації про фінансовий стан у вигляді, який зручний і зрозумілий для прийняття цими користувачами певних ділових рішень.

б) характеристика фінансової конкурентоспроможності підприємства (тобто платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими господарюючими суб'єктами

в) це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру

г) немає вірної відповіді

5. Суб'єкт фінансового планування – це

а) фінансова діяльність суб'єкта господарювання,

б) фінансовий план;

в) фінансові менеджери підприємства;

г) підприємство.

6. Прогнозний звіт про прибутки й збитки – це

а) форма фінансової звітності, складена до початку планового періоду, яка відображає результати планової діяльності;

б) форма фінансової звітності, яка містить інформацію про майбутній стан підприємства на кінець прогнозованого періоду.

в) виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатуру й обсяг виробництва в бюджетному періоді (у натуральних показниках);

г) плановий документ, у якому наведені видатки на заходи, що безпосередньо не пов'язані із виробництвом і збутом продукції.

7. Бюджет коштів – це

а) форма фінансової звітності, яка містить інформацію про майбутній стан підприємства на кінець прогнозованого періоду;

б) плановий документ, що відображає майбутні платежі й надходження грошей;

в) виробнича програма, яка визначає заплановані номенклатуру й обсяг виробництва в бюджетному періоді (у натуральних показниках);

г) плановий документ, у якому наведені видатки на заходи, що безпосередньо не пов'язані із виробництвом і збутом продукції.

Тема 8 Управління фінансовими ризиками підприємства

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство повинно обрати один з двох напрямків свого розвитку.

Перший напрямок потребує одночасних інвестицій у розмірі 150 тис. грн. Враховуючи коливання умов макросередовища функціонування підприємства, можливі чотири варіанта ситуацій: 1-й – підприємство може отримати прибуток на вкладений капітал у розмірі 10 %; 2-й та 3-й – прибуток у розмірі 20 %; 4-й – підприємство може понести збитки у розмірі 10 % вкладеного капіталу.

Другий напрямок потребує вкладення аналогічного обсягу інвестицій і прогнозує чотири варіанти ситуацій: 1-й – підприємство отримує 20 %

прибутку на вкладений капітал; 2-й та 3-й – 10 %; 4-й – підприємство втрачає 10 % інвестицій.

Оберіть напрямок розвитку підприємства з мінімальним рівнем ризику.

Завдання 2

Очікувана доходність акцій А і Б відповідно 10 і 20 %; їх стандартне відхилення дорівнює 5 і 60 %. Коефіцієнт кореляції між доходностями акцій дорівнює 0,5.

Розрахуйте очікувану доходність і стандартне відхилення портфеля, що складається на 40 % з акцій А та на 60 % з акцій Б.

Завдання 3

Є дані про два проекти (табл. 8.1). Необхідно:

- а) розрахувати середню очікувану доходність за кожним проектом;
- б) розрахувати стандартне відхилення, коефіцієнт варіації;
- в) обґрунтувати вибір того чи іншого проекту.

Таблиця 8.1 – Характеристика проектів

Проект А		Проект Б	
Доходність, %	Імовірність	Доходність, %	Імовірність
12	0,2	12	0,4
15	0,3	15	0,3
18	0,4	16	0,2
19	0,1	35	0,1

Завдання 4

Необхідно оцінити ефективність страхування фінансового ризику при наступних вихідних умовах:

- вартість активів підприємства на початок страхового періоду складала 880 тис. грн.;
- очікуваний рівень збитку при реалізації фінансового ризику коливається у межах 10 – 70 тис. грн. і в середньому визначено у розмірі 40 тис. грн.;

- розмір страхової премії по даному виду фінансового ризику складає 50 тис. грн.;
- страхова компенсація сплачується у повному розмірі фактичного збитку без франшизи;
- розмір резервного фонду по ризику при його самострахуванні складає 50 тис. грн.;
- рентабельність короткострокових фінансових інвестицій складає у середньому 5 %;
- страховий період визначено у розмірі 1-го року.

Завдання 5

За даними таблиці 8.2 необхідно оцінити рівень фінансового ризику по інвестиційній операції, розрахувати середньоквадратичне (стандартне) відхилення.

Таблиця 8.2 – Характеристика проектів

Можливі значення кон'юнктури інвестиційного ринку	Інвестиційний проект «А»			Інвестиційний проект «Б»		
	Розрахунковий дохід (тис. грн.)	Значення вірогідності	Сума очікуваних доходів (тис. грн.) (2×3)	Розрахунковий дохід (тис. грн.)	Значення вірогідності	Сума очікуваних доходів (тис. грн.) (2×3)
Висока	600	0,25	150	850	0,20	160
Середня	500	0,50	250	450	0,60	270
Низька	200	0,25	50	100	0,20	20
В цілому	-	1,0	450	-	1,0	450

Контрольні питання

1. Що розуміється під фінансовими ризиками?
2. Назвіть види фінансових ризиків.
3. У чому полягає різниця між систематичним і несистематичним ризиком?
4. Охарактеризуйте фактори прямого і непрямого впливу на рівень фінансових ризиків.

5. Проаналізуйте методи оцінки фінансових ризиків, визначте їх переваги і недоліки.
6. У чому полягає процес управління ризиками?
7. За допомогою яких методів знижуються фінансові ризики?
8. Назвіть основні заходи, що забезпечують мінімізацію ризиків.
9. Визначте основні напрямки внутрішнього страхування фінансових ризиків.

Тести

1. Фінансові ризики (у вузькому розумінні) — це

- а) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат фінансових ресурсів (коштів);
- б) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат грошей;
- в) ризики підприємницької діяльності, які характеризуються ймовірністю втрат від коливань валютних курсів;
- г) частина комерційних ризиків, пов'язана з імовірністю фінансових втрат у результаті операцій у фінансово-кредитній і біржовий сферах.

2. Управління ризиком означає

- а) розробку стратегії й тактики запобігання ризиків; здійснення конкретних процедур по управлінню ризиком;
- б) процедури його передбачення та запобігання;
- в) поетапне здійснення певних операцій, а саме: ідентифікації ризику; кількісної оцінки рівня ризику; розробки стратегії й тактики управління ризиком; здійснення конкретних процедур по управлінню ризиком;
- г) немає вірної відповіді.

3. Валютні фінансові ризики пов'язані з

- а) виникненням збитків від зміни валютних курсів, відмовою іноземного партнера розрахуватися за своїми обов'язками;

б) подорожчанням сировини, матеріалів і інших ресурсів для підприємства; зменшенням обсягу реалізації продукції в результаті зниження купівельної спроможності населення; неможливістю розвитку виробництва через складність одержання банківського кредиту в умовах високої інфляції;

в) падінням цін на товари, вироблені підприємством та, як наслідок, зниженням його доходів;

г) всі відповіді є вірними.

4. Інфляційні фінансові ризики пов'язані з

а) виникненням збитків від зміни валютних курсів, відмовою іноземного партнера розрахуватися за своїми обов'язками;

б) подорожчанням сировини, матеріалів і інших ресурсів для підприємства; зменшенням обсягу реалізації продукції в результаті зниження купівельної спроможності населення; неможливістю розвитку виробництва через складність одержання банківського кредиту в умовах високої інфляції;

в) падінням цін на товари, вироблені підприємством та, як наслідок, зниженням його доходів;

г) всі відповіді є вірними.

5. Активне реагування як стратегія управління ризиками передбачає

а) стратегію різних видів і способів страхування;

б) тактику заходів страхування;

в) методи управління ризиком: поділ ризиків; передача ризиків; скорочення ризиків за рахунок здійснення різних технічних заходів і навчання персоналу; диверсифікованість діяльності;

г) всі відповіді є вірними.

6. Самострахування — це спосіб захисту від ризику шляхом

а) створення внутрішніх резервних фондів для фінансування можливих втрат;

б) використання різних технічних приладів на підприємстві з метою запобігання аварій, пожеж, розкрадань та ін.;

в) диверсифікації діяльності;

г) немає вірної відповіді.

7. Пасивний захист як стратегія управління ризиками передбачає

а) стратегію різних видів і способів страхування;

б) тактику заходів страхування;

в) методи управління ризиком: поділ ризиків; передача ризиків; скорочення ризиків за рахунок здійснення різних технічних заходів і навчання персоналу; диверсифікованість діяльності;

г) всі відповіді є вірними.

Тема 9 Основи антикризового фінансового управління

Практична робота за темою

Завдання 1

Підприємство Б розглядає доцільність прийняття пропозиції щодо її поглинання з боку підприємства А. Характеристика фінансових показників обох підприємств наведено в таблиці 9.1. Підприємство А пропонує 0,65 своєї акції за 1 акцію підприємства Б.

Таблиця 9.1 – Фінансові показники

Показники	Підприємство А (поглинаюче)	Підприємство Б (то, яке поглинають)
Поточний прибуток, тис. грн.	1000000	300000
Кількість акцій, тис. шт.	300000	100000
Прибуток на акцію, грн.	3,33	3,0
Ціна однієї акції, грн.	30	15
Відношення ціни акції до прибутку на акцію	9	5

Завдання 2

Оцініть імовірність банкрутства підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана. Фінансові показники підприємства за 2011р. склали: оборотний капітал – 13118,8 тис. грн.; вартість активів – 26691,8 тис. грн.; сума нерозподіленого прибутку та резервів – 5823,8 тис. грн.; виручка від реалізації – 35590,3 тис. грн.; статутний капітал – 14144 тис. грн.; позиковий капітал – 2552,4 тис. грн.; результат від реалізації – 10760,9 тис. грн.

Завдання 3

Використовуючи двофакторну модель Альтмана, оцініть платоспроможність підприємства, якщо його боргові зобов'язання дорівнюють 20 тис. грн.; сукупні активи – 80 тис. грн.; поточні активи – 25 тис. грн.; поточні зобов'язання – 18 тис. грн.

Завдання 4

Проаналізуйте фінансову ситуацію підприємства за методом Credit-men.

Дані для аналізу: дебіторська заборгованість – 44452,8 тис. грн.; грошові кошти – 324,2 тис. грн.; короткострокова кредиторська заборгованість – 44026,8 тис. грн.; сукупна кредиторська заборгованість – 93831 тис. грн.; власний капітал – 389018,6 тис. грн.; залишкова вартість необоротних активів – 358589,6 тис. грн.; собівартість продажу – 185918,8 тис. грн.; середній запас – 56033,8 тис. грн.; обсяг продажу – 235644,6 тис. грн.; клієнти – 22343,2 тис. грн.; векселі до одержання – 366,7 тис. грн.

Нормативні коефіцієнти встановлені у таких розмірах: коефіцієнт швидкої ліквідності (R_1) – 1,0; коефіцієнт кредитоспроможності (R_2) – 1,0; коефіцієнт імобілізації власного капіталу (R_3) – 2,0; коефіцієнт обіговості запасів (R_4) – 4,5; коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості (R_5) – 10,0.

З метою узагальненої оцінки фінансового стану підприємства використовується наступне рівняння:

$$N = 25R_1 + 25R_2 + 10R_3 + 20R_4 + 20R_5.$$

Контрольні питання

1. Розкрийте сутність поняття «банкрутство». Назвіть учасників системи банкрутства.
2. Охарактеризуйте складові системи банкрутства і підтримки неспроможного підприємства.
3. У чому полягає головна мета діагностики банкрутства?

4. Проаналізуйте формалізовані і неформалізовані критерії, що дозволяють діагностувати фінансову неспроможність підприємства.

5. Які переваги мають інтегральні методи оцінки фінансового стану підприємств?

6. Назвіть основні види тактики управління кризовими ситуаціями підприємства.

7. Охарактеризуйте сутність стратегії розвитку або росту підприємства.

8. Що являє собою санація підприємства? Назвіть її форми.

Тести

1. Банкрутство – це:

а) призупинення судовим рішенням господарської діяльності суб'єкта підприємництва в результаті нездатності задовольнити у встановлений термін визнані ним (або визнані судом правомірними) вимоги кредиторів і виконати обов'язки перед бюджетом у зв'язку з перевищенням обов'язків боржника над вартістю його майна, якщо застосування санації, про проведення якої прийнято рішення господарським судом, не дало позитивних результатів;

б) неспроможність суб'єкта підприємництва задовольнити у встановлений термін вимоги кредиторів і виконати обов'язки перед бюджетом; реструктуризацію системи управління;

в) перевищення боргових зобов'язань суб'єкта підприємництва над загальною сумою вартості його активів; реорганізацію підприємства;

г) всі відповіді не вірні.

2. Реструктуризація – це:

а) здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів;

б) пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом;

в) зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

г) це повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу.

3. Ліквідаційна маса – це :

а) майно, що є предметом застави;

б) сукупність усіх видів майнових активів банкрута що належать йому на правах власності;

в) сукупність усіх видів майнових активів банкрута що належать йому на правах повного господарського відання;

г) всі відповіді вірні.

4. Головна мета фінансової санації –

а) якомога повніше задоволення вимог кредиторів завдяки поліпшенню фінансового стану підприємства-боржника;

б) отримання прибутків;

в) ліквідація підприємства;

г) реорганізація підприємства.

5. Реальне банкрутство характеризує

а) повну неспроможність підприємства відновити в майбутньому свою фінансову стійкість та платоспроможність через реальні втрати капіталу и завжди супроводжується юридичним оголошенням боржника банкрутом;

б) стан неплатоспроможності підприємства, при якому має місце істотне прострочення дебіторської заборгованості, розмір якої суттєво перевищує розмір кредиторської заборгованості підприємства;

в) навмисне приховування факту стійкої фінансової неспроможності через надання недостовірних даних;

г) свідоме доведення підприємства до стійкої фінансової неплатоспроможності у зв'язку із свідомими діями власників та керівників підприємства.

6. Санація може проводитись :

а) тільки до початку провадження у справі про банкрутство;

б) після призначення ліквідаційної комісії;

в) до визнання боржника банкрутом;

г) відповіді невірні.

7. Мирова угода – це

а) документ між банківською установою та підприємством;

б) втручання держави у процедуру банкрутства стратегічно важливих підприємств;

в) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо розмірів ставок кредитування;

г) процедура досягнення домовленості між боржником та кредитором щодо відстрочення термінів сплати боргових зобов'язань кредитора або щодо зменшення суми боргів.

Аналіз основної фінансової звітності підприємства*Коефіцієнт зносу*

$$K_{\text{зн.}} = \frac{\text{Величина зносу основних фондів}}{\text{Первісна вартість основних фондів}}. \quad (\text{A.1})$$

Коефіцієнт поновлення

$$K_{\text{пон}} = \frac{\text{Первісна вартість основних фондів, які надійшли за звітний період основних фондів}}{\text{Первісна вартість основних фондів на кінець звітного періоду}}. \quad (\text{A.2})$$

Коефіцієнт вибуття

$$K_{\text{виб}} = \frac{\text{Первісна вартість вибулих за звітний період}}{\text{Первісна вартість основних фондів на початок звітного періоду}}. \quad (\text{A.3})$$

Власний оборотний капітал підприємства

$$\text{ВOK} = \text{ПА} - \text{ПЗ}, \text{ або} \quad (\text{A.4})$$

$$\text{ВOK} = \text{ВК} + \text{ДЗ} - \text{НА}, \quad (\text{A.5})$$

де ПА – поточні активи;

ПЗ – поточні зобов'язання;

ВК – власний капітал;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

НА – необоротні активи.

Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами

$$K_{\text{зл}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Усього господарських засобів (сума активів)}}. \quad (\text{A.6})$$

Коефіцієнт відвернення оборотних активів у запаси

$$K_{\text{вз}} = \frac{\text{Запаси}}{\text{Оборотні активи}}. \quad (\text{A.7})$$

Коефіцієнт відвернення оборотних активів у дебіторську заборгованість

$$K_{\text{вдз}} = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Оборотні активи}}. \quad (\text{A.8})$$

Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості

$$K_{\text{ндз}} = \frac{\text{Прострочена дебіторська заборгованість}}{\text{Загальна сума дебіторської заборгованості}}. \quad (\text{A.9})$$

Коефіцієнт забезпеченості готівковими засобами платежу

$$K_{en} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Сума активів}}. \quad (\text{A.10})$$

Коефіцієнт майна виробничого призначення

$$K_{me} = \frac{\text{Основні засоби} + \text{Незаверше будівництво} + \text{Запаси}}{\text{Сума активів}}. \quad (\text{A.11})$$

Умова абсолютної фінансової стійкості підприємства

$$З < ВОК, \quad (\text{A.12})$$

де $З$ – запаси;

$ВОК$ – власний оборотний капітал.

Умова нормальної фінансової стійкості

$$ВОК < З < ВОК + КК + КЗ, \quad (\text{A.13})$$

де $КК$ – короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями і векселі видані;

$КЗ$ – кредиторська заборгованість.

Умова нестійкого фінансового стану підприємства

$$З = ВОК + КК + КЗ + И, \quad (\text{A.14})$$

де $И$ – джерела, що послаблюють фінансову напруженість.

Умова кризового фінансового стану

$$З > ВОК + КК + КЗ + И. \quad (\text{A.15})$$

Коефіцієнт автономії

$$K_a = \frac{ВК}{В}, \quad (\text{A.16})$$

де $ВК$ – власний капітал;

$В$ – загальна сума джерел фінансування підприємства.

Коефіцієнт співвідношення власних і позикових коштів (фінансової стійкості)

$$K_c = \frac{ВК}{ПК}, \quad (\text{A.17})$$

де $ПК$ – позиковий капітал.

Коефіцієнт заборгованості

$$K_z = \frac{ПК}{ВК}. \quad (\text{A.18})$$

Коефіцієнт забезпеченості власним оборотним капіталом

$$K_{з(ВОК)} = \frac{ВОК}{ОА}, \quad (A.19)$$

де $ОА$ – оборотні активи підприємства.

Коефіцієнт покриття інвестицій (коефіцієнт фінансової стабільності)

$$K_{н.і.} = \frac{БК + ДЗ}{В}. \quad (A.20)$$

Коефіцієнт інвестування, або забезпеченості власним капіталом

$$K_i = \frac{БК}{НА}. \quad (A.21)$$

Коефіцієнт маневреності власного капіталу

$$K_{м}^{вк} = \frac{ВОК}{БК}. \quad (A.22)$$

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів

$$K_{д.з.} = \frac{ДЗ}{БК + ДЗ}. \quad (A.23)$$

Коефіцієнт короткострокової заборгованості

$$K_{к.з.} = \frac{ПЗ}{ДЗ + ПЗ}. \quad (A.24)$$

Коефіцієнт кредиторської заборгованості

$$K_{кр.з.} = \frac{КЗ}{ДЗ + ПЗ}. \quad (A.25)$$

Загальний показник ліквідності балансу

$$\lambda = \frac{A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3}{П_1 + 0,5П_2 + 0,3П_3}, \quad (A.26)$$

A_1 – найбільш ліквідні активи;

A_2 – активи, що швидко реалізуються;

A_3 – активи, що реалізуються повільно;

$П_1$ – найбільш термінові зобов'язання;

$П_2$ – короткострокові пасиви;

$П_3$ – довгострокові пасиви.

Коефіцієнт маневровості функціонального капіталу

$$K_{\text{м}}^{\text{BOK}} = \frac{ГК}{\text{BOK}}, \quad (\text{A.27})$$

де $ГК$ – сума грошових коштів та їх еквівалентів.

Коефіцієнт покриття

$$K_n = \frac{ПА}{ПЗ}. \quad (\text{A.28})$$

Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності

$$K_{\text{пл}} = \frac{ПА - З}{ПЗ}. \quad (\text{A.29})$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності

$$K_{\text{ал}} = \frac{ГК}{ПЗ}. \quad (\text{A.30})$$

«Золоте правило» ефективного функціонування підприємства

$$T_n \succ T_p \succ T_{\text{ак}} \succ 100\%, \quad (\text{A.31})$$

де $T_{\text{ак}}$ – темп зміни авансованого капіталу (активів);

T_p – темп зміни обсягу реалізованої продукції;

T_n – темп зміни прибутку.

Коефіцієнт обіговості активів

$$K_{\text{o.a.}} = \frac{BP}{(A_1 + A_2) : 2}, \quad (\text{A.32})$$

де BP – виручка від реалізації за звітний період;

A_1, A_2 – відповідно активи підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Коефіцієнт обіговості запасів

$$K_z = \frac{BP}{(З_1 + З_2) : 2}, \quad (\text{A.33})$$

де $З_1, З_2$ – відповідно запаси підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Період обсягу запасів у днях

$$t_z = \frac{365}{K_z}. \quad (\text{A.34})$$

Коефіцієнт обіговості готової продукції

$$K_{з.п.} = \frac{BP}{(ГП_1 + ГП_2) : 2}, \quad (A.35)$$

де $ГП_1$, $ГП_2$ – відповідно обсяг готової продукції підприємства на початок і кінець звітного періоду.

Період обігу готової продукції

$$t_{з.п.} = \frac{365}{K_{з.п.}}. \quad (A.36)$$

Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості

$$K_{д.з.} = \frac{BP}{(ДЗ_1 + ДЗ_2) : 2}, \quad (A.37)$$

де $ДЗ_1$, $ДЗ_2$ – відповідно дебіторська заборгованість на початок і кінець звітного періоду.

Середній строк погашення дебіторської заборгованості

$$t_{\partial} = \frac{365}{K_{\partial}}. \quad (A.38)$$

Коефіцієнт обіговості кредиторської заборгованості

$$K_{\kappa} = \frac{BP}{(КЗ_1 + КЗ_2) : 2}, \quad (A.39)$$

де $КЗ_1$, $КЗ_2$ – відповідно кредиторська заборгованість на початок і кінець звітного періоду.

Середній строк обігу кредиторської заборгованості

$$t_{\kappa} = \frac{365}{K_{\kappa}}. \quad (A.40)$$

Тривалість операційного циклу

$$t_{o.ц.} = t_{з.} + t_{\partial}. \quad (A.41)$$

Тривалість фінансового циклу (циклу обігу грошової наявності)

$$t_{ф.ц.} = t_{o.ц.} - t_{\kappa} = t_{з.} + t_{\partial} - t_{\kappa}. \quad (A.42)$$

Коефіцієнт обіговості власного капіталу

$$K_{вк} = \frac{BP}{(BK_1 + BK_2) : 2}, \quad (A.43)$$

де BK_1 , BK_2 – відповідно власний капітал підприємства на початок і кінець

звітнього періоду.

Рентабельність активів

$$R_r = \frac{\text{ЧП}}{(A_1 + A_2) : 2}, \quad (\text{A.44})$$

де ЧП – чистий прибуток.

Рентабельність реалізації (продажу)

$$R_n = \frac{\text{ЧП}}{\text{BP}}. \quad (\text{A.45})$$

Рентабельність основних фондів

$$R_{oc} = \frac{\text{ЧП}}{(F_1 + F_2) : 2}, \quad (\text{A.46})$$

де F_1, F_2 – відповідно вартість основних фондів на початок і кінець звітнього періоду

Рентабельність власного капіталу

$$R_{\text{вк}} = \frac{\text{ЧП}}{(\text{BK}_1 + \text{BK}_2) : 2}, \text{ або} \quad (\text{A.47})$$

$$\frac{\text{ЧП}}{\text{BK}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{BP}} \cdot \frac{\text{BP}}{A} \cdot \frac{A}{\text{BK}}. \quad (\text{A.48})$$

Темп стійкого росту

$$T_{c.p.} = \frac{\text{BP}}{A} \cdot \frac{\text{ЧП}}{\text{BP}} \cdot \frac{A}{\text{ПК}} \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{BK}} \cdot (1 - F_n), \quad (\text{A.49})$$

де F_n – коефіцієнт виплати прибутку власникам.

Формула Дюпона

$$R_r = R_n \cdot K_{o.a.}, \text{ або} \quad \frac{\text{ЧП}}{A} = \frac{\text{ЧП}}{\text{BP}} \cdot \frac{\text{BP}}{A}. \quad (\text{A.50})$$

Врахування фактору часу в управлінні фінансами*Відсоткова ставка (темпл приросту)*

$$P = \frac{FV - PV}{PV} \quad (\text{Б.1})$$

де FV – майбутня вартість; PV – поточна вартість.*Облікова ставка (темпл зниження)*

$$d = \frac{FV - PV}{FV} \quad (\text{Б.2})$$

Залежність між ставками

$$p = \frac{d}{1 - d}, \quad (\text{Б.3})$$

$$d = \frac{p}{1 + p} \quad (\text{Б.4})$$

Майбутня вартість інвестованого капіталу під простий відсоток

$$FV = PV \cdot (1 + n \cdot p), \quad (\text{Б.5})$$

де p – норма відсотка (річна відсоткова ставка); n – кількість періодів, протягом яких нараховуються відсотки.*Поточна вартість інвестованого капіталу під простий відсоток*

$$PV = \frac{FV}{1 + n \cdot p} \quad (\text{Б.6})$$

Період нарахування (у випадку простої ставки відсотка)

$$n = \frac{FV - PV}{PV \cdot p} \quad (\text{Б.7})$$

Майбутня вартість інвестованого капіталу при нарахуванні складних відсотків

$$FV = PV \cdot (1 + P)^n \quad (\text{Б.8})$$

Поточна вартість капіталу (у випадку складної ставки відсотка)

$$PV = \frac{FV}{(1 + P)^n} \quad (\text{Б.9})$$

Правило «69»

$$n = \frac{69}{P_c} + 0,35, \quad (\text{Б.10})$$

де P_c – складна відсоткова ставка.

Майбутня вартість ануїтету

$$FV_a = A \cdot \frac{(1 + P_c)^n - 1}{P_c}, \quad (\text{Б.11})$$

де A – розмір ануїтетного платежу.

Поточна вартість ануїтету

$$PV_a = A \cdot \frac{1 - (1 + P_c)^{-n}}{P_c} \quad (\text{Б.12})$$

Управління капіталом підприємства*Ефект фінансового левериджу*

$$ЕФВ = (1 - H) \cdot (3P - СРСВ) \cdot \frac{ПК}{ВК}, \quad (B.1)$$

де H – ставка оподаткування прибутку; $3P$ – загальна рентабельність активів; $СРСВ$ – середня розрахункова ставка відсотка; $ПК$ – сума позикового капіталу; $ВК$ – сума власного капіталу.*Ціна банківських кредитів і позик*

$$Ц_{\phi} = P_{\phi} \cdot (1 - H), \quad (B.2)$$

де P_{ϕ} – сплачуваний банку відсоток за використання кредиту.*Ціна товарного (комерційного) кредиту з оформленням векселя*

$$Ц_{\kappa\phi} = \frac{B(1 - H)}{1 - 3}, \quad (B.3)$$

де B – ставка відсотка за вексельний кредит; 3 – цінова знижка, яка надається покупцю при оплаті продукції готівкою.*Ціна фінансового лізингу*

$$Ц_{\phi\lambda} = \frac{(L - A) \cdot (1 - H)}{(1 - j)}, \quad (B.4)$$

де L – річна лізингова ставка; A – річна норма амортизації активів, які залучаються на умовах лізингу; j – питома вага витрат на обслуговування лізингової угоди в загальній вартості самого активу.*Ціна використання власного капіталу за рахунок додаткової емісії акцій*

$$Ц_{ак} = \frac{D + B}{A} \cdot 100\%, \quad (B.5)$$

де D – дисконтована вартість дивідендів, сплачуваних на одну акцію; B – витрати на емісію в розрахунку на одну акцію; A – ціна однієї простої акції при їх додатковій емісії.

Ціна капіталу (середньозважена вартість капіталу – WACC)

$$U_{\kappa} = \sum_{i=1}^n U_i \cdot d_i, \quad (\text{B.6})$$

де U_i – ціна і-го джерела фінансування;

d_i – питома вага і-го джерела фінансування в їх загальному обсязі;

i – порядковий номер певного джерела фінансування ($i = 1, 2, \dots, n$).

Вартість підприємства

$$U_n = \frac{\bar{D}}{U_{\kappa}}, \quad (\text{B.7})$$

де U_n – ціна підприємства;

\bar{D} – середньорічний дохід підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями підприємства*Чиста теперішня вартість*

$$NPV = \sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} - \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t} = \sum_{t=1}^k \frac{D_t - IC_t}{(1+i)^t}, \quad (\text{Д.1})$$

де D_t – надходження за рік t грошових одиниць; IC_t - розмір інвестицій за рік t ; k – термін реалізації проекту; i – ставка дисконту; t – крок розрахунку.*Строк окупності інвестицій*

$$PP = \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t} / \left(\sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} \right) : t. \quad (\text{Д.2})$$

Індекс рентабельності інвестицій

$$PI = \sum_{t=1}^k \frac{D_t}{(1+i)^t} : \sum_{t=1}^k \frac{IC_t}{(1+i)^t}. \quad (\text{Д.3})$$

Внутрішня норма дохідності інвестицій

$$IRR = i_1 + NPV_1 \cdot \frac{i_2 - i_1}{NPV_1 - NPV_2}, \quad (\text{Д.4})$$

де NPV_1 , NPV_2 – чиста теперішня вартість для різних ставок дисконту ($NPV_1 > NPV_2$); i_1 , i_2 – дисконтні ставки ($i_1 < i_2$).

Діагностика фінансової кризи підприємства*Двофакторна модель прогнозування банкрутства Альтмана*

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot K_n + 0,0579 \cdot \frac{BЗ}{A}, \quad (E.1)$$

де K_n – коефіцієнт покриття;

$BЗ$ – боргові зобов'язання;

A – сукупні активи.

П'ятифакторна модель Альтмана

$$Z = \left(\frac{OK}{A} \cdot 1,2\right) + \left(\frac{НРП}{A} \cdot 1,4\right) + \left(\frac{PP}{A} \cdot 3,3\right) + \left(\frac{СК}{ПК} \cdot 0,6\right) + \left(\frac{BP}{A} \cdot 1\right), \quad (E.2)$$

де OK – оборотний капітал;

$НРП$ – сума нерозподіленого прибутку, резервів фондів спеціального призначення та цільового фінансування;

PP – результат від реалізації;

$СК$ – статутний капітал;

$ПК$ – позиковий капітал;

BP – виручка від реалізації.

Узагальнена оцінка фінансового стану підприємства

$$N = 25R_1 + 25R_2 + 10R_3 + 20R_4 + 20R_5, \quad (E.3)$$

$$\text{де } R_i = \frac{\text{показник підприємства, що вивчається}}{\text{нормативний показник}}. \quad (E.4)$$

Моделі прогнозування платоспроможності Конана та Гальдера

$$Z = -0,16x_1 - 0,22x_2 + 0,87x_3 + 0,10x_4 - 0,24x_5, \quad (E.5)$$

де x_1 – дебіторська заборгованість + грошові кошти;

x_2 – власний капітал / підсумок пасиву;

x_3 – фінансові витрати / обсяг продажу (після оподаткування);

x_4 – витрати на персонал / додана вартість (після оподаткування);

x_5 – валовий прибуток / залучений капітал.

Позитивний грошовий потік

$$ГП_n = ЧП_{вир} + АВ + \Delta AK + ВФР_n, \quad (E.6)$$

де $ГП_n$ – сума запланованого позитивного грошового потоку по всіх видах господарської діяльності;

$ЧП_{вир}$ – сума чистого прибутку, що спрямовується на виробничий розвиток;

$АВ$ – сума амортизаційних відрахувань;

ΔAK – приріст акціонерного капіталу (при додатковій емісії акцій);

$ВФР_n$ – приріст власних фінансових ресурсів за рахунок інших джерел.

Негативний грошовий потік (або необхідний обсяг інвестицій)

$$ГП_n = \Delta ПА + \Delta ЧРК, \quad (E.7)$$

де $\Delta ПА$ – запланована сума приросту необоротних активів (основних фондів, довгострокових фінансових вкладень, нематеріальних вкладень);

$\Delta ЧРК$ – приріст суми чистого робочого капіталу (оборотних активів з відрахуванням поточних зобов'язань);

Оцінювання рівня фінансових ризиків, обґрунтування управлінських рішень в умовах ризику

$$R = 3 \cdot P(3), \quad (\text{Ж.1})$$

де R – ступінь ризику;

3 – очікуваний збиток;

$P(3)$ – імовірність збитку.

Середньоквадратичне відхилення

$$\delta = \sqrt{\sum_{i=1}^n [\varepsilon - \varepsilon_R]^2 \cdot P_i}, \quad (\text{Ж.2})$$

де t – число періодів;

n – число спостережень;

E – розрахунковий прибуток за проектом при різних значеннях кон'юнктури;

E_R – середній очікуваний прибуток за проектом;

P_i – значення імовірності, яке відповідає розрахунковому прибутку.

Коефіцієнт варіації

$$\gamma = \frac{\delta}{E_R}. \quad (\text{Ж.3})$$

$$\beta = \frac{P \times \delta_u}{\delta_\phi}, \quad (\text{Ж.4})$$

де β – значення бета-коефіцієнта;

P – кореляція між прибутком від індивідуального виду цінних паперів і середнім рівнем прибутковості фондових інструментів у цілому;

δ_u – середньоквадратичне відхилення прибутковості по індивідуальному виду цінних паперів;

δ_ϕ – середньоквадратичне відхилення прибутковості по фондовому ринку в цілому.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: КНТЕУ, 2006.
2. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств і об'єднань / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007.
3. Бланк І.О. та ін. Фінансова стратегія підприємства / І.О. Бланк та ін. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010.
4. Ван Хорн Д. Основы финансового менеджмента: пер. с англ. / Хорн Д. Ван, Дж. Вахович. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2004.
5. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения / В.М. Гранатуров. – М.: Дело и Сервис, 2002.
6. Крушвиц Л. Финансирование и инвестиции. Неоклассические основы теории финансов : пер. с нем. / Л. Крушвиц. – СПб.: Питер, 2002.
7. Ли Ч. Финансы корпораций: теория, методы и практика : пер, с англ. / Ч. Ли, Д. Финнерти. – М.: ИНФРА-М, 2000.
8. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством / Л.О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001.
9. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками підприємства: навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005.
10. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация : пер. с англ. / Л. А. Бернстайн. – М. : Финансы и статистика, 1996.
11. Бланк И. А. Энциклопедия финансового менеджмента. – Т. 1. Концептуальные основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К.: Эльга: Ника-Центр, 2003.
12. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджмента. – Т.2. Управление активами и капиталом предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга: Ника-Центр, 2003.

13. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджмента. – Т. 3. Управление инвестициями предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга: – Ника-Центр, 2003.
14. Бланк И.А. Энциклопедия финансового менеджмента. – Т. 4. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга: Ника-Центр, 2003.
15. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. – 2-е изд., перераб. и доп. / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр: Эльга, 2003.
16. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496с.
17. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента: Уч. пособие.-М.: Финансы и статистика.-1997.-478 с.
18. Гридчина М.В. Финансовый менеджмент: Курс лекций.-К.: МАУП.-1999.-136 с.
19. Менеджмент организации / Под ред. З.П. Румянцевой и Н.А. Соломатина.-М.: ИНФРА-М.-1996.-328 с.
20. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ.-М.: Дело.-1992.-528 с.
21. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посібник для самост. Вивч. дисц. / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Н.Ю. Калач та ін.-К.: КНЕУ.-2001.-294 с.
22. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554с.
23. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496с.
24. Економічний аналіз: Навчальний посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін., За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – Вид. 2–ге, перероб і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556с.
25. Ситникова Л.П., Миланич Т.А., Солодовнік О.О. Бухгалтерський облік і фінансова звітність на підприємстві: Навчально–методичний посібник. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2003. – 328с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять

з дисципліни

«ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

*(для студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня «магістр»
за спеціальністю 073 – Менеджмент організацій і адміністрування)*

Укладачі **КОНДРАТЕНКО** Наталія Олегівна
БРАТАШ Мирослава Анатоліївна

Відповідальний за випуск *М. К. Гнатенко*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *М. А. Браташ*

План 2016, поз. 372 М

Підп. до друку 15.11.2016 р.
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 2,0
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014 р.